

Synpunkter avseende förutsättningar att återkalla Sveriges reservation till 1954 års FN-konvention om statslösa personers rättsliga ställning

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet noterar med tillfredsställelse att ett arbete har inletts inom Regeringskansliet i syfte att analysera förutsättningar för att återkalla Sveriges reservation till artikel 12.1 i ovan angivna konvention (nedan: FN-konventionen eller 1954 års konvention). På grund av att fakultetsnämnden kom att förbise möjligheten att inkomma med synpunkter inom angiven tid kommer synpunkterna att nedan återges i punktform.

- Det är mycket angeläget att utreda reservationens återkallelse. Förutsatt att den ståndpunkt som kommer till uttryck i 7 kap. 3 § IÄL kan anges gälla analogt inom hela den internationella personrättens område, synes det givet att reservationen inte fyller någon funktion utan, tvärtom, förvirrar. Bestämmelsen i 7:3 IÄL synes nämligen i substans vara förenlig med vad som följer av bestämmelsen i artikel 12.1 i FN-konventionen. (Hänvisningen i 7:3 IÄL till likabehandling med *medborgare* i hemviststaten/vistelsestaten är dock inte längre helt tidsenlig i internationellt privaträttsliga situationer och bestämmelsens konstruktion framstår som onödigt invecklad.) I svensk rättspraxis har hemvistet under de senaste 100 åren betraktats som den utslagsgivande anknytningsfaktorn för statslösa personer för rättsförhållanden av personlig, familjerättslig och arvsrättslig natur (se redan NJA 1914 s. 305 och NJA 1939 s. 96), vilket talar för en analog tillämpning. Den till Bogdan härledda uppfattningen (om en analog tillämpning av regeln i 7:3 IÄL) förespråkades även av den moderna svenska internationella privaträttens nestor, den framlidne professorn Lennart Pålsson (se L. Pålsson, Svensk rättspraxis i internationell familje- och arvsrätt, Norstedts, andra upplagan 2006, s. 31).
- Reservationen avser en bestämmelse i ett internationellt fördrag som ska tolkas konventionsautonomt, i enlighet med syftet, **och med beaktande av innehållet i artikel 12.2.**
- Det är inte helt givet vad som avses med ”personal status/statut personnel” i konventionens originallydelser. Medan ordet ”sta-

tus" lätt för tankarna till en persons civilstånd (såsom "gift", "skild", m.m.) kan franskans "statut" i stället uppfattas som "tillämpligt statut för personrättsliga frågor", dvs. ett visst lands lag som styr över en statslös persons personrättsliga förhållanden. Svaret på frågan om den rätta tolkningen påverkar givetvis konsekvenserna av en reservation, resp. av reservationens upphävande. Frågans – och svarets relevans – är givetvis inte en fråga för Sverige att ensamt ta ställning till, utan alla fördragslutande stater berörs.

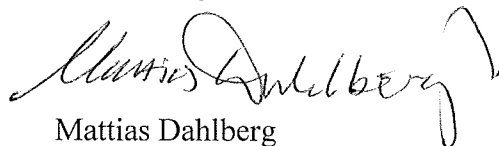
- Fakultetsnämnden vill passa på att påpeka att hela idén om ett personstatut är fullständigt missvisande (liksom språket: *personalstatut!*) i modern internationell privaträtt, utom när det ges ett mycket smalt innehåll. De personrättsliga frågorna omfattar enligt i svensk rätt etablerad uppfattning även familje- och arvsrättsliga frågor, vilka i sin tur lyder under olika lagvalsregler som kan komma att hänvisa till olika länders lagar. Eftersom dessa regler numera i tilltagande grad är av EU-rättsligt ursprung är innebörden av artikel 12.1 i FN-konventionen av gemensamt intresse för och av allmän betydelse inom EU:s medlemsstater. Det innebär att Sverige vid förberedelse av ärendet bör samråda om något slags "unionsgemensam tolkning" med de övriga EU-stater som i likhet med Sverige är parter till FN-konventionen.
- En annan oklarhet rör begreppet "domicile" i artikel 12.1. Mycket talar för att det är ett relativt öppet begrepp som numera väl kan översättas till "hemvist", såsom denna anknytningsfaktor definieras i 7:2 IÄL och även som den har kommit att tolkas när den används i EU:s familjerättsliga förordningar. Helt givet är dock detta inte.
- Fakultetsnämnden finner det vidare angeläget att förespråka att den nu aktuella utredningen inte begränsas till att avse Sveriges reservation mot artikel 12.1 i 1954 års konvention. Sverige har nämligen gjort en motsvarande reservation mot den likalydande bestämmelsen i artikel 12.1 i FN:s flyktingkonvention av år 1951. Reservationerna går i en viss bemärkelse "hand i hand", och grundar sig på samma slags hänsynstaganden. Regleringen i 7:3 IÄL för flyktingar kännetecknas dock inte alls av samma flexibilitet som enligt lagen gäller för statslösa personer, nämligen en tillämpning av vistelselandets lag om den statslösa saknar hemvist. En konsekvens är, enligt fakultetsnämndens erfarenhet, stor förvirring om vad som gäller för den numera diffusa kategorin "flyktingar", inte minst genom att den s.k. tillfälliga lagen endast ger rätt till tillfälliga uppehållstillstånd i Sverige. Kan en skyddsbehövande person, med tillfälligt uppehålls-

tillstånd i Sverige, alls anses ha hemvist här i landet? Om inte, vilket lands lag ska då gälla? Även domsrättsproblem kan uppkomma. Som fakultetsnämnden förstår det är Sverige tämligen ensamt inom EU om att ha reserverat sig mot artikel 12.1 i flyktingkonventionen. Hur förhåller det sig med artikel 12.1 i 1954 års konvention? Hur många andra EU-stater har en motsvarande reservation som Sverige? Med hänsyn till att EU:s medlemsstater i stor utsträckning omfattas av samma internationellt privaträttsliga bestämmelser bör ställningstaganden om tolkningen av konventionsförpliktelser m.m. göras unisont av medlemsstaterna.

Avslutningsvis anser fakultetsnämnden att mycket synes tala för att reservationen återkallas, men finner det vara angeläget att frågor som de ovan identifierade först utreds

Förslag till yttrande i detta ärende har upprättats av professorn i internationell privat- och processrätt Maarit Jäntere-Jareborg. Yttrandet har på delegation avgivits av juridiska fakultetens dekanus, professor Mattias Dahlberg.

Mattias Dahlberg